

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 3971/2023
Рев2 3979/2023
28.02.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Јелене Ивановић, председника већа, Жељка Шкорића и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Станоје Филиповић, адвокат из ..., против туженог Друштва за производњу, промет и услуге „МН“ д.о.о. Лозница, чији је пуномоћник Немања Алексић, адвокат из ..., ради утврђења, поништаја решење и накнаде штете, одлучујући о ревизијама тужиоца и туженог изјављеним против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2315/19 од 25.06.2020. године и ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године, у седници одржаној 28.02.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2315/19 од 25.06.2020. године, у делу става другог изреке којим је потврђена пресуда Основног суда у Лозници П1 37/16 од 23.02.2018. године у ставовима првом и другом изреке.

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА као неоснована ревизија тужиоца изјављена пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2315/19 од 25.06.2020. године, у делу става другог изреке којим је потврђена пресуда Основног суда у Лозници П1 37/16 од 23.02.2018. године у ставовима четвртом и петом изреке.

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈАЈУ ревизије тужиоца и туженог, па **СЕ УКИДАЈУ** пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2315/19 од 25.06.2020. године у преосталом делу става другог изреке и у ставовима првом и трећем изреке и пресуда Основног суда у Лозници П1 37/16 од 23.02.2018. године, у ставовима трећем и шестом изреке, и предмет у том делу враћа првостепеном суду на поново суђење.

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Лозници П1 37/16 од 23.02.2018. године, ставом првим изреке, утврђено је да је тужилац са туженим закључио Уговор о раду на

неодређено време на дан 01.11.2009. године, што је тужени дужан да призна. Ставом другим изреке, поништено је у целости као незаконито решење туженог о отказу Уговора о раду тужиоцу бр. ... од 31.12.2009. године, што је тужени дужан да призна. Ставом трећим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете због повреде на раду плати: - на име претрпљених физичких болова износ од 70.000,00 динара, - на име претрпљеног страха износ од 50.000,00 динара, - на име умањења опште животне активности износ од 100.000,00 динара, све са законском затезном каматом на досуђене износе од дана пресуђења 23.02.2018. године до исплате, док је одбијен захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете преко досуђених до тужбом тражених износа: - од још 80.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, - од још 50.000,00 динара на име претрпљеног страха и од још 20.000,00 динара на име умањења опште животне активности, са законском затезном каматом од дана пресуђења па до исплате. Ставом четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени да му на име накнаде материјалне штете због изгубљене зараде услед радне неспособности, за период од 01.01.2010. године па до дана вештачења плаћа месечни износ од 28.000,00 динара са роком доспелости сваког месечног износа од 1. у текућем за претходни месец на који се ова накнада односи, са законском затезном каматом на сваки месечни износ зараде од дана његове доспелости па до коначне исплате. Ставом петим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени да му на име накнаде материјалне штете због изгубљених дневница, за период 01.01.2010. године до дана вештачења исплати износ од по 3.000,00 динара седмично са роком доспелости сваког тог износа сваког понедељка у наведеном периоду, са припадајућом законском затезном каматом на сваки наведени износ почев од његове доспелости па до исплате. Ставом шестим изреке, одлучено је да свака странака сноси своје трошкове парничног поступка.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 1 2315/19 од 25.06.2020. године, ставом првим изреке, делимично је преиначено решење о трошковима поступка садржано у пресуди Првог основног суда у Лозници П1 37/16 од 23.02.2018. године и обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 394.500,00 динара са затезном каматом од дана извршности одлуке до исплате. Ставом другим изреке, одбијене су у преосталом делу жалба тужиоца и жалба туженог у целости и потврђена првостепена пресуда. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Допунском пресудом Основног суда у Лозници П1 37/16 од 11.08.2022. године, ставом првим изреке, обавезан је тужени да тужиоца врати на посао у року од 8 дана од дана правноснажности допунске пресуде и тужиоцу призна сва права из радног односа која му као запосленом припадају по основу радног односа заснованог на неодређено време. Ставом другим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 33.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности допунске пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године, ставом првим изреке, одбијена је жалба туженог и потврђена допунска пресуда Основног суда у Лозници П1 37/16 од 11.08.2022. године. Ставом другим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1 2315/19 од 25.06.2020. године, благовремене ревизије су изјавили тужилац, у одбијајућем делу, и тужени, у усвајајућем делу, због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Против правноснажне пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године, тужени је изјавио благовремену ревизију због погрешне примене материјалног права, битне повреде одредаба парничног поступка и прекорачења тужбеног захтева од стране другостепеног суда.

Тужилац је поднео одговор на ревизију туженог изјављену против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године.

Врховни суд је најпре решавао о ревизијама парничних странака изјављеним против правноснажне пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2315/19 од 25.06.2020. године, па је испитујући ову побијану пресуду, применом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20 и 10/23 – други закон) – у даљем тексту: ЗПП, нашао да су ревизије тужиоца и туженог делимично основане.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2) ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је почео да ради код туженог као помоћни радник у грађевини дана 01.11.2009. године, без закљученог уговора о раду, најпре у Лозници првих десетак дана на постављању бетонских плоча на кружном току, а затим у Београду на истим пословима (копање канала, постављање каналитета, као и преношење и уградња ивичњака), све до 13.12.2009. године када му је због јаким болова у пределу доњег стомака отворено боловање и предложена операција бруха, која је извршена у току јануара 2010. године. Тужилац је ступио на рад код туженог у тренутку када су почели радови на изградњи кружног тока у Лозници, а том приликом му није речено да ли се прима на одређено или неодређено време, нити се он распитивао каква је правна природа радног односа који заснива, осим што му је заступник туженог рекао да ће радити помоћне грађевинске послове. Тужени је сачинио Уговор о раду на одређено време - на месец дана, како за тужиоца, тако и за остале раднике који су примљени у исто време због повећаног обима посла и који су, као и тужилац, после краћег периода упућени на рад у Београд. Сви припремљени уговори су послати у Београд и сви радници који су тада примљени су те уговоре потписали после 10.11.2009. године, осим тужиоца коме никада није дат било какав уговор о раду. Радници који су потписали наведене уговоре су радили код туженог до 31.12.2009. године. Тужиоцу је у току јануара 2010. године уручено предметно решење о отказу уговора о раду, донето на основу члана 175. став 1. тачка 1) Закона о раду. У периоду од 01.11.2009. године до повреде на раду дана 13.12.2009. године тужилац је, по налозима непосредних руководилица, обављао физичке послове као што је преношење бетонских плоча тежине око 5кг и каналитета тежине око 25 до 30 кг, те постављање ивичњака тежине 70 до 80 кг, које су због велике тежине по правилу постављала два радника. Пре ступања на рад код туженог, тужилац је обављао

молерске радове који су подразумевали подизање највише 25 кг (канте са бојом). Из налаза вештака хирурга је утврђено да је код тужиоца дошло до настанка препонске киле са отвореним препонским каналом (пуцање фасције и појава бруха), услед чега је оперисан 26.01.2010. године; да је код тужиоца постојала урођена слабост препонског канала, а појава бруха се јавила као последица физичког напрезања и подизања терета, с тим да је свако дизање терета помало доприносило развитку болести; да је у ситуацији постојања урођене слабости препонског канала код младих и здравих особа за појаву бруха довољно подизање терета преко 20 кг у периоду од 10 до 20 дана, а да је главни узрок настанка киле код тужиоца било подизање терета и физичко напрезање на пословима које је тужилац обављао за туженог до 13.12.2009. године. Последица наведене повреде код тужиоца огледа се у немогућности подизања терета преко 20 кг до краја живота, а која је условила умањење опште животне активности од 5%. Такође, услед операције бруха тужилац је трпео физичке болове јаког интензитета у трајању од 24 часа, средњег у трајању две недеље и слабог у трајању од месец дана, а појава болова слабог или ређе средњег интензитета јавља се спонтано приликом промене временских прилика или услед дужег стајања или напора који захтевају употребу трбушних мишића у трајању 3 до 4 сата. Тужилац је трпео примарни страх због хируршке интервенције у јаком интензитету током два сата, затим секундарни страх у јаком интензитету током 24 часа, средњем током три дана и слабог током седам дана.

На основу напред утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом члана 32. став 2. Закона о раду („Службени гласник РС“, број 24/05 ... 54/09) закључили да је у конкретном случају тужилац засновао радни однос са туженим на неодређено време даном ступања на рад 01.11.2009. године, с обзиром на то да је у спорном периоду тужилац имао потребу за радницима, да је ангажовао одређени број радника, па и тужиоца, који је обављао рад за туженог и за тај рад примао уговорену зараду, уз оцену да је такав однос по својој садржини имао све карактеристике радног односа и то на неодређено време, имајући у виду да тужени у току поступка није приложио примерак уговора и да исти тужиоцу, који је код туженог радио у периоду од скоро месец и по дана, никада није достављен на потпис. Последице су као незаконито оценили решење туженог од 31.12.2009. године, због тога што радни однос тужиоцу (заснован на неодређено време) није могао бити отказан због истека рока на који је закључен. Даље су применом члана 164. Закона о раду, у вези одредаба чл. 173. и 174. Закона о облигационим односима, обавезали туженог да тужиоцу накнади нематеријалну штету због повреде настале услед обављања послова код туженог који представљају опасну делатност, у износима одмереним применом члана 200. Закона о облигационим односима, док је тужбени захтев одбијен у делу преко досуђених а до тражених износа по овом основу. Применом правила о терету доказивања, у складу са чланом 231. став 2. ЗПП, одбијен је тужбени захтев тужиоца за накнаду материјалне штете на име изгубљене зараде и дневница због умањења радне способности, будући да тужилац у току поступка није доказао да је услед предметне повреде код њега дошло до умањења радне способности, односно није предложио извођење доказа вештачењем од стране вештака медицине рада на околност да му је због наведене повреде компромитована радна способност (потпуно или делимично), нити чињеницу немогућности остваривања зараде због истог, па да тиме није доказао ни правни основ из члана 195. став 2. у вези члана 188. Закона о облигационим односима, при чему је терет доказивања наведених чињеница био на тужиоцу.

По оцени Врховног суда, супротно наводима ревизије туженог, побијана пресуда је заснована на правилној примени материјалног права у делу којим је одлучено о захтеву за утврђење и за поништај решења о отказу уговора о раду.

Одредбом члана 32. Закона о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/05 ... 54/09, 113/17- Одлука УС), прописано је да је послодавац дужан да са запосленим закључи уговор о раду, као и да ако то не учини сматраће се да је запослени засновао радни однос на неодређено време даном ступања на рад.

Имајући у виду наведено, по оцени Врховног суда, правилно је становиште нижестепених судова да су у конкретном случају ступањем на рад тужиоца дана 01.11.2009. године испуњени услови фикције заснивања радног односа на неодређено време у смислу члана 32. Закона о раду, с обзиром да је однос између овде парничних странака, као послодавца и запосленог, у периоду од преко месец дана након 01.11.2009. године имао све карактеристике радног односа на неодређено време, те да тужиоцу никада није достављен на потпис уговор о раду на одређено време. Последично, правилно нижестепени судови налазе да је тужиоцу незаконито отказан уговор о раду, по основу члана 175. став 1 тачка 1) Закона о раду, истеком рока на који је заснован, јер тужилац није засновао радни однос на одређено време код туженог. Из свега напред наведеног, неосновани су наводи ревизије туженог о погрешној примени материјалног права у односу на овај део побијане пресуде.

Одредбом члана 164. Закона о раду, прописано је да ако запослени претрпи повреду или штету на раду или у вези са радом, послодавац је дужан да му накнади штету, у складу са законом и општим актом.

Одредбом члана 173. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, ... 57/89, "Службени лист СРЈ", бр. 31/93, (Уредба - за време ратног стања: 22/99, ... 44/99), "Службени гласник РС", бр. 18/2020), прописано је да штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном делатношћу сматра се да потиче од те ствари, односно делатности, изузев ако се докаже да оне нису биле узрок штете, док је чланом 174. истог закона прописано да за штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне делатности одговара лице које се њом бави.

Чланом 195. став 2. Закона о облигационим односима, прописано је да ако повређени због потпуне или делимичне неспособности за рад губи зараду, или су му потребе трајно повећане, или су могућности његовог даљег развијања и напредовања уништене или смањене, одговорно лице дужно је плаћати повређеном одређену новчану ренту, као накнаду за ту штету.

Према прописима о безбедности и здрављу на раду послодавац је дужан да рад организује и мере заштите на раду спроведе тако да запослени уз нормалну пажњу може да обавља рад без опасности по свој живот и здравље. Пропуштање ове дужности повлачи одговорност послодавца за штету која запосленом услед тога настане. Наведеној обавези одговара право запосленог на безбедност и заштиту живота и здравља на раду. Сагласно наведеном, запослени има право на безбедност и заштиту здравља на раду, у складу са законом, а послодавац је дужан да организује рад којим се обезбеђује заштита живота и здравља запослених, у складу са посебним законом и

другим прописима. Одговорност послодавца према одредби члана 164. Закона о раду може бити последица повреде на раду, под којом се подразумева повреда која је узрочно везана за обављање послова и задатака повређеног радника, а одговорност послодавца за накнаду штете запосленог због повреде на раду зависи од основа и услова одговорности. Основ одговорности је кривица послодавца за штетну радњу или пропуштање предузимања радње, ризик од опасне ствари чији је ималац послодавац или ризик од обављања опасне делатности којом се послодавац бави.

У конкретном случају, Врховни суд налази да је правилно становиште нижестепених судова да је до настанка предметне повреде код тужиоца дошло услед обављања послова код туженог који представљају опасну делатност, те да постоји одговорност туженог за насталу штету, у смислу одредаба члана 164. Закона о раду у вези чл. 173. и 174. Закона о облигационим односима. При томе је, међутим, правилном применом правила о терету доказивања из члана 231. став 2. Закона о парничном поступку одбијен захтев тужиоца у делу за накнаду материјалне штете, будући да тужилац у току поступак није доказао да му је услед предметне повреде умањена радне способности, а која чињеница је битна за остваривање наведеног права основом члана 195. став 2. Закона о облигационим односима.

У односу на одлуку нижестепених судова у делу за накнаду нематеријалне штете, Врховни суд налази да је донета погрешном применом члана 200. у вези члана 205. Закона о облигационим односима. Ово стога што је из налаза вештака утврђено да је код тужиоца постојала урођена слабост препонског канала и да се појава бруха јавила као последица физичког напрезања и подизања терета, те да је свако дизање терета помало доприносило развитку болести, као и да је главни узрок настанка киле код тужиоца било подизање терета и физичко напрезање на пословима које је тужилац обављао за туженог до 13.12.2009. године. Како, међутим, није утврђено да ли је код тужиоца то био и једини узрок настанку киле, те да ли су молерски радови које је он обављао пре ступања на рад код туженог, који су такође подразумевали подизање терета - канти са бојом тежине до 25 кг, допринели да код тужиоца дође до настанка киле, одлуке нижестепених судова су, ради тога, морале бити укинуте у овом делу и предмет враћен на поновно одлучивање. Наведено имајући у виду и да се у исказу са рочишта одржаног 17.10.2011. године вештак о томе није изјаснио.

Како одлука о трошковима поступка зависи од коначног исхода спора и постигнутог успеха странака, укинута је и одлука о трошковима поступка.

Са изнетих разлога, Врховни суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучио као у ставовима првом и другом изреке, док је одлука из става трећег изреке донета применом члана 416. став 2. истог закона.

Врховни суд је решавајући о ревизији туженог изјављеној против правноснажне пресуде Апелационог суда у Новом Гж1 4292/22 од 16.05.2023. године применом члана 408. ЗПП, нашао да је ова ревизија туженог неоснована.

У конкретном случају, правилна је и одлука о враћању тужиоца на рад, јер је последица поништаја решења о отказу уговора о раду реинтеграција запосленог, у смислу одредбе члана 191. став 1. Закона о раду. При том, правилан је закључак

другостепеног суда да је у конкретном случају тужилац благовремено истакао захтев за враћање на рад, јер је то тражио петитумом тужбе, а затим и поновио током поступка, те да у том делу није повукао тужбу.

Врховни суд није посебно ценио наводе ове ревизије туженог, имајући у виду да се ради у суштини о поновљеним наводима жалбе, који су били предмет детаљне и правилне оцене у другостепеној пресуди.

Следом изложеног, Врховни суд је на основу члана 414. ЗПП одлучио као у ставу четвртом изреке.

**Председник већа – судија
Јелена Ивановић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић